

John Muir, per exemple

Ramon Alcoberro

Hi ha un acudit molt suat que té la curiosa virtut d'enfurismar els ecologistes d'aquest país. Senzillament, si els voleu veure rebotre, n'hi ha prou amb preguntar-los: "... i els verds: ¿quan penseu madurar?" Aquesta simple facècia aconsegueix que individus generalment temperats es posin, literalment, amb l'adrenalina pels núvols. Però més enllà de la brometa fàcil, si "madurar" significa establir uns criteris propis sobre la identitat i l'arrelament simbòlic, sembla obvi que queda molta feina per fer en l'àmbit del pensament ecologista i alternatiu: pensar en clau ecològica continua essent encara una tasca pendent tant al carrer com al món universitari, i sovint es confon amb carnestoltes ideològics que tenen una ressaca complicada. Fins i tot en l'àmbit del periodisme s'ha acabat per identificar "ecologia" amb catàstrofes, misèries i pors mil·lenàries, com si no fos possible un pensament ecologista contemplatiu, feliç de combregar amb la natura i, fins i tot, una mica dropo.

Allò que de vegades s'ha anomenat ecologisme polític ha estat massa sovint parasitari de la teoria marxista o d'altres plantejaments industrialistes, que avui senzillament no expliquen gaire res i permeten comprendre ben poc del que ens importa. Autors clàssics i necessaris com Aldo Leopold, Denis de Rougemont, Jacques Ellul o Hans Jonas són encara massa desconeguts per la senzilla raó que la seva obra és incompatible amb –i incomprendible des de– la teoria marxista d'escaleta que domina encara en la bona consciència progre d'aquest país i perquè l'ecologisme està encara massa atrapat en una sèrie de tasques urgents, de les de crit i pancarta, que fan difícil el repòs i la reflexió –massa sovint vista com a sinònim de "dimissió".

En aquest sentit, la recuperació dels clàssics del pensament ecologista i de la crítica a l'industrialisme és una tasca intel·lectual tant necessària com sovint malcompresa. Refer les lectures clàssiques sobre la muntanya i el bosc des d'un punt de vista ecològic –penso ara en la poesia de Verdaguer o de Maragall, o la recent aportació de Miquel DescLOT– hauria de ser una feina assumible des de les aules de l'escola primària, senzillament com una forma d'educar la sensibilitat de la mainada i l'amor a la terra –en el més estricte sentit del mot. Tenim a Catalunya una poesia que exalta el medi ambient, la muntanya, el bosc i la mar, senzilla com pa tou i que, com el pa tou mateix, cada dia és més difícil de trobar enlloc. I trobem encara molt viva una tradició de muntanyisme autòctona que compta entre les més riques del món. No debades, i encara que ho sàpiga molt poca gent, la selecció catalana de curses de muntanya era campiona del món absoluta molt abans que els nois del patinatge sortissin al balcó de la plaça de Sant Jaume.

De la mateixa manera caldria recuperar alguns noms especialment simbòlics del pensament etològic i de l'ambientalisme (Sabater-Pi, Margalef...) situant-los al lloc que els pertoca: el d'autèntics clàssics de la filosofia ambientalista. Perquè, malgrat que sovint no se'n parli, també ha una filosofia de la naturalesa, d'Epicur a Aldo Leopold, passant per Spinoza i Heidegger, que hauria de formar part de la cultureta general de l'ecologisme, prescindint de si el "guru" corresponent –generalment un excomunista mal reciclat i resident a la Pompeu Fabra, o a la Fundació Bofill– té a bé donar el "nihil obstat" a la corresponent lectura. I a Catalunya disposem de força noms de primera

línia en l'ambientalisme i en la reflexió filosòfica que en deriva. Però és difícil que arribi a bon port una cultura de l'autonomia ecològica si massa sovint, per mil i una raons, que van de la pura deixadesa a la tèrbola ignorància, no resulta possible trobar el que en diríem "bibliografia bàsica" ni tan sols entre els més "enrotllats".

Hi ha encara una altra seriosa dificultat per a la difusió d'una cultura ambiental. En les diverses branques dels "verds" pesa molt una història de baralles, de petites misèries i de mutu desconeixement. Naturalistes, excursionistes, pagesos, antiindustrials i alternatius són tribus massa esmicolades interiorment com per dedicar-se a una reflexió conceptual que sovint es veu massa teòrica i llunyana. Fins i tot resulta difícil elaborar una "petita biblioteca de l'ecologista" que eviti caure en grolleres simplificacions.

Així les coses, amb la manca de coneixement dels clàssics catalans i d'arreu que arrosseguem, no pot estranyar que la publicació recent de *Viajes por Alaska* de John Muir (Desnivel, Madrid, 2004) hagi passat gairebé desapercebuda. És molt fàcil que fins i tot els esforçats lectors de Userda es puguin preguntar "qui és aquest Muir i què caram té a veure amb la nostra vida?". Arreu del món, Muir (1838-1914) és –ni més ni menys– que el pare fundador del Sierra Club, la principal organització ecològica nordamericana encara avui, amb més de 750.000 socis, i l'home que a finals del segle XIX va definir les línies bàsiques del moviment Wilderness, en defensa de la vida salvatge a Amèrica. Sense Muir no haurien existit els Parcs Nacionals i sense la col·laboració entre ell i el president Roosevelt, iniciada en 1903 a Yosemite, resultaria incomprendible l'extensió del conservacionisme arreu del món. Yosemite, Sequoia, Mount Rainer, Petrified Forest o Gran Canyon són una obra de Muir, sense la qual no hauria existit, posem per cas, Aigües Tortes a casa nostra.

Dir que *Viajes por Alaska* resulta un llibre apassionant pot provocar fins i tot algun somriure de commiseració, perquè Muir és –en el sentit més autèntic de la paraula– un "ingenu": un tipus que encara pot quedar-se embadalit amb una posta de sol, una aurora boreal, un riu salmoner o una tribu mig perduda entre els gels. Sobta trobar-se davant d'un pioner, un home de conviccions roussaunianes i quasi un primitiu: la mena de tipus que espanta els intel·lectuals febles. Dissortadament, resulta típic de la ideologia progre malfiar-se dels senzills i menysprear la força de les emocions molt primàries; però proveu a llegir Muir i en parlem després. Muir és, senzillament, un clàssic, que robarà el cor a qualsevol que s'hagi deixat arrossegar per la lectura de Jack London –un altre autor a recuperar– o, a qui gaudeix amb un bon vídeo sobre les terres gelades. Ara tenim un primer, i únic, tast de la visió del món de John Muir en llengua propera i amb pròleg d'Enric Faura i Busto, l'home que potser millor coneix a Catalunya la història del muntanyisme, director de "Vèrtex" i administrador d'una plana web imprescindible, www.muntanya.net, que constitueix una referència absoluta per a tots els interessats en l'ètica i l'estètica del muntanyisme i del naturalisme aquí. Faura i Busto és home de profund coneixements històrics i literaris, i per això no deixa de notar en la seva introducció a l'obra que allò que destaca en Muir és el profund sentiment de "comunió" amb la natura, a través del qual l'home –lluny del soroll i de la pressa– es retroba a sí mateix. Muir és un model d'autenticitat que potser fa de mal pair en l'època del plàstic però que, alhora, produeix una sensació pregonera de pau espiritual.

Viajes por Alaska és un llibre clàssic de la sensibilitat ambiental arreu del món. També hauria de ser llegit pels antropòlegs i per la gent sensibilitzada al voltant de temes com la substitució cultural, els fenòmens d'aculturació etc. De fet, el capítol en què explica la substitució de la religiositat tradicional dels nadius d'Alaska pel

cristianisme protestant és, malgrat el seu caire purament descriptiu, una valuosa i profunda elegia, carregada de valor moral i polític. Cal llegir Muir, cal conèixer la tradició dels exploradors i dels muntanyencs perquè la sensibilitat és, també, una forma de l'enteniment. Massa sovint el pensament verd té al cap formulacions químiques, denúncies d'interessos econòmics i protestes polítiques ben urgents. Però cal retrobar-se també amb Muir –i amb els autors de la seva corda; vitalistes, emotius i sovint exagerats– per no perdre de vista que l'ecologisme és, més enllà d'una o de mil pancartes, una forma de vida que combrega amb la natura. Només així, el pensament "verd" podrà madurar.

PUBLICAT A "USERDA" –suplement de pensament ecologista de El Triangle.